

At Østerføen, da Stammefolket for Norge og Sverrig er kommet fra Asien, har været anderledes beskaffen end nu.

Med
E. Rothe.

Som Philosophen Leibniz, saa Arkæologerne, Bayet og Schløzer: de tilhobe sette det som Princip, at der er en Punkt, hvor den, der efterspøerer Folkenes Herkomst, kan være bekiendt at standse sin Undersøgelse. De sette, at den Standsningspunkt er der, hvor Mindet om Stammefolkets Ankomst slipper; men de Mænd ville og, at Arkæologen skal stræbe frem, indtil han naaer denne Punkt; hvorefter han da frieligen kan bruge Udtrykket aborigenes, eller Stammefolk; overladende til Ethnologisterne, at vove sig ud i Mærket paa hiin Side Punkten. De benevnte Mænd sette Principet: aborigenes esse, quos aliunde venisse nulla memoria est.

Saa jeg i denne Afhandling om Stammefolket i den Deel af det europæiske Norden, hvilket betegnes ved Navnene Sverrig og Norge. Jeg finder i Historien et Folk, hvis Boesættelse i disse Lande rekker saa langt henud i den fierne Bagtid, at ikke noget Minde om dets Ankomst haves. Ved det Folk standser jeg med Tankerne, og lader det Rum, der kan rekke fra dette Folkes kiendelige Tilværelse indtil Babel, og indtil Noah, være for mig et øde Land, det jeg ikke vil betræde. Jotnerne blive de aborigenes, eller det Stammefolk, ved hvilket mit Skuende henud i Bagtiden afbrødes, og sølgeli-

gen: naar disse Følger ere ankomne i Landene, og hvad enten de have forefundet andet Folk, eller og et af Mennesker til da ubetraadt Land, derom vorder ikke spurgt.

Nu jeg da, som her skeer, fremlegger for dette oplyste Selskab mine, efter ovenmeldte Bestemmelse, ansillede Overveielser, saa skal mit første være, at angive, hvorledes Materien, hvilken foretages til Behandling, har ordnet sig i min Forstand, og til hvilke Endeslutninger de ved Undersøgelsen mødende Phenomener have ledt mig. — Jeg kunde ikke betvivle, at i det europæiske Norden har været et høfsat Folk for den endog længst tilbagestrakte odinske Tid. — Jeg maatte troe, at dette forodinske Folk har været andet, end en Samling af raae og nomadiske Mennesker. — Jeg maatte troe, at blandt dem har været Cultur i en ikke ringe Grad, og at de i flere end een Henseende have været ædle.

Saadanne Folkestammer fandt jeg i det gamle Sverrig og Norge, og maatte da spørge, hvorfra, og hvorledes de Stammer, med den Originalitet, og den Adel i Nationalkarakteren kunde været komne did? Som Asiens Thibetanske og Caulasiske Sletter ere for mig vor Artes eene nogenlunde tenkelige Bugge-land, og som jeg derhos troede at finde sand Caulasiskhed hos de gamle Nordboer, saa kunde jeg ikke tenke, at de vare gangne Nord om Østersøen, som denne nu er; mig syntes, at de i saa Fald ei kunde have undgaaet at mongoliseres og vanædles. Ikke heller kunde jeg tenke, at de vare gangne igiennem Tydskland, indtil Rhinen og Elben, og derfra igiennem Jylland, og over til Norge. Jeg fandt den Originalitet hos dem: jeg fandt det gamle eddaiske Væsen: jeg fandt den Grad af Cultur, at jeg ikke begreeb, hvorledes de skulde beholde alt dette; men at derimod hos Germanerne hvert kiendeligt Spoor af slikt skulde være udsløttet.

Jeg maatte alisaa kunne tenke en kortere Wei for disse i Norden indkommende Stammer. Sliig Wei forestillede jeg mig som løbende hen over Eggen, hvor nu værende Østersøe er, og jeg for saa vidt havde Medhold af baade Skionning og Suhm, disse berømmelige Mænd, hvilke med usfortrødneste Oldgranskning have enet saare skarpskuende Kritik, og derved maget det saa, at man ikke her, uden at føle beskeden Frygtsomhed, ville see det i Oldtiden, hvilket

hvilket de ei einede saa klarligen, at de torde angive det som ubedrageriff Phenomen.

Jeg følede saaledes, og jeg altid skal føle saaledes for disse Mænd; dog overvældede Phenomenerne, og de ved samme opvakte Tanker mig, saa jeg ikke fattede, hvorledes Folketammen fra Asien kunde have draget frem over Østersøen, naar denne havde været hvad den nu er. Min Slutning blev da, at Østersøen, da Folketammen før Odinsheds Tiden kom fra Asien til det europæiske Norden, ikke har havt den Udstrækning, og den Beskaffenhed, hvilken samme nu har.

Her ere Punkterne, hvilke skulle være, hver for sig, berørte i Afhandlingen, og af hvilke den sidste bliver at ansee, som den vigtigste, efterdis sammes Befestelse ved antagelige Beviser, ja om det endog kun var ved sterke Probabiliteter, vil hæve mangen et Tvivlsmaal, hvilket hidtil nødvendigens har maattet opstaae i os, naar vi spurgte, hvorledes et saa originalt Karakteriseret: saa caucasiff astariff, og et saa ædelt Folk var kommet til at sidde der i Sverrig og Norge, hvor det hidtil som vedvarende sidder.

At disse Undersøgelser række henud i mørke blaanesfulde Bagtider: at de føre henud mod al kronologiff Histories Grendse, det kan ikke afværiges; men det hører til vor philosophiff Alders Karakter, at naar Historien slipper, man da hos Physiken og Geologien og Datalogien henter Vejledning til at vinde fremad i Kundskab om Klodens Regioners Befolkelse. Siden en Pallas, og Delyk, og Ferber, og Zimmerman, og andre, dem lige, have talet i deres Bøger, er dette ikke en nye Slags Tankegang.

En Anmerkning, hvilken jeg ikke uden ubehagelig Tvang kunde holde tilbage, maae det tillades mig at fremsætte, for maasske at skaffe dette mit Arbeide nogen Vægt. Anmerkningen er, at hvad Tilfredshed en Oldgransker kan føle ved at spoere Folkenes Velde, og deres Sleatffaber, og deres Vanddrings Færder, saa har hans Arbeide og hans Koeskab dog kun liden sand Vægt, imod det, den kan have, naar han klarligen seer, at jo ældre Folkene ere, og ad jo jevnere, fortære Dei fra Buggelandet af de førtes, og jo mindre de paavirkedes af physiff og moralfiff Revolutioner, des klarere kendes i deres Ideer og Udfærdsprinciper det faste Naturansæg for vor Art, at vi skulle være moralfiff gode, og moralfiff, eller, hvilket er det samme, menneskeligen

lyksalige. Stoer, og vor Siel opløstende er Tanken om en sig fast Ordning, og vi kunne vel kalde den Ordning en vor Guds evige Tanke; men vi kunne da og fatte tydeligen, at jo ulykseligere, og jo ulykseligere Folkene ere, desnærmere maae de være den sande Naturtilstand. Ved Afboielser, og ved Betvingelser, det være physiske, climatiske, eller og moralske, hvilke maatte virke Sieleevners Dulmen, og Ideers Forvirrelse og Drieters Forstømmelse, ere Folkene vanædlede: de ere førte fra Naturanslægget: de ere andet, end det, de efter Naturanslægget kunde være. Og nu setter jeg, i Følge af dette, at som de forodinske Nordboer vare adle ved Ideer, ved Sindelaug, ved Udsærd, saa maatte de være komne did, hvor de boede, uden at have undergaaet forstyrrende Revoluzioner. De vare da komne did ad korte jævne Veie: ei som forjagede: ei som et Sammenløb af usle raa Mennesser. De havde ført Ideer og Skikke med sig fra Buggelandet, og dem havde de vedbevaret. — Og dermed gaaer jeg nu til min forehavende Materies særskilte Dels.

Odin er bleven som Punkten, fra hvilken al vor Historie gaaer ud, og ved ham begynde alle, endog de meest overdrevne, Elegtregister. Det er fiendeligt, at man har vildet legge uigiennevæineligt Dække over alt, hvad der havde været for ham; men dette forklares letteligen. Selve Odin stræbte efter at udlette Mindet om hvad for ham havde været: han vilde at det skulde glemmes, thi det formindskede hans Værdighed. Der siges, at han vilde fortrenge Sproget, eller i det mindste, at Assanernes det nye Sprog skulde holdes ypperst. Der siges, at han indførte ny Jordefærds eller Begravelses-Skik. Af alt kendes, at han vilde ansees som en anden, end de for ham værende.

Fremdeles er det begribeligt, at Digterne, eller Skalderne — for hvis Verk vi dog fornemmeligen maae ansee Edda — de have heller holdt sig til et billedfuldt, eventyrligt, og med personificerede Guddoms Egenskaber og Naturkræfter opfyldt Religions og Mythologies System, end at de skulde holdt sig til det, der var enkelt og billedfrit; men enkelt og billedfrit har, efter alt hvad vi kunne opdage, de forodinske Nordboeres været. Ved Digteriet er da vor ældste Historie bleven Fabellære: derved er den fordervende Odins Fremkomst paa Skuepladsen bleven Begyndelsen for al nordisk Historie og Genesalogie. Skalderne vilde ikke slippe hans-for Poeteriet saa frugtbare Eksistens;

de førte ham saa langt tilbage i Tiden, at hvor høit man steg, saa maatte man finde ham; men her er da intet andet eller mere, end hvad Digterne fra Fader Homer af have syndet. Dog kan det Poetarie, og det eddasse Væsen, hvor billedfuldt og groveligen baade personificerende og apotheoserende det er, ei aldeles berøve os Synet af de historiske Mindesmerker, hvilke, som lyse Punkter, svømme hist og her paa et mørkt Hav, og ved hvilke vi kunne veiledes til at finde det, man enten forseiligen har kast Dække over, eller ved Tidernes Beskaffenhed er bleven ledt til at antage som Sandhed.

Ingen Odin, det være Mitodin, eller den yngre upsalske, have erobret Sverrig eller Norge. Der er ikke Spoer af sligt, end ikke i Edda. Som en liden Flok af forenede stemme mongolske uteerlige Mennecker ankomme Alferne, eller de opstoede som saadanne i Landene. Der var et Folk: der var en Religion, og den formede Odin efter sin Plan. Han blev Drott, Overlama, Blotere, eller ypperste Offerpræst, Hofgudie, Guodan, og efter Lamaiskheds Ideerne, As, Odin, Guden. At Lamaiskheden kan tilforn have begyndt at indsnige sig: at den listige Bedragere kan have grebet det noksom forberedte Dieblif: at han fik anrettet Tempel og Fest i Sigtun: at han torde kræve Skat til Gudstienestens Holdelse: at han fik sine Sønner ansatte som Drotter, Lamaer, og at de derved fik califist Dommermagt, det alt medfører ei Idee om Erobring. Hvad her siges, det er ikke andet, end hvad Suhm og Skønning have henviist paa; men disse denkende Arkæologer maatte vel og bortstøde det for gamle Norden ydmygende Fabel og Smigerwerk, der ligger i Fortelningerne om Odins Sønner, og deres stolte Tronbestigelse (a). Hvad der tillægges Odin som Erobrerwerk og Held i Gardarike, det vedkommer mig ikke at tale om. Imidlertid stemmer Fortelningen lidet med den haanlige Modtagelse, hvilken overgik Odin ved den gardarigske Konges Hof, da han beilede til Prindsessen, og hun med Dredast affærdigede ham; dog om end Odin har i det Garderige kundet fare stolteligen frem, saa har han og der maattet forefinde et mongoliseret Folk, og altsaa ikke sande europæiske Nordboere.

Hvad der særligen mærkner for Ideen om de gamle Nordboere, det er Løgnene, ved hvilke Odins Tilhængere, og siden Skalderne, og Sagernes

(a) Suhm Odin Cap. 11 §. 7. Skønning Nord. Folk. Opr. Cap. 7 S. 261.

Forfattere have sagt at forestille Jotnerne som hadværdige. Men det er vel, at vi have disse bagtaleriske og overspændte Fortællinger; thi bedømmes de kun med filosofisk Geist, de skulle da vel vejlede os til at faae hædrende Idee om de Menneſker, hvilke man har saa ilde bagtalet. De Jotner vare Landenes egne, og de vare Odins Fiender: de maatte da vel bagtales, og slikt forſæntes ikke af den listige Odin. Dog, hvor vigtigt er Mindesagnet, at selve Thor var en Jotne (b), og vi kunne deraf udleede adskillige Slutninger. Først den saare rimelige, at Odin har draget ham til sit Partie, for at bestyrke sig mod Landets egne. Dernæst kunne vi fra Thors Karakter slutte til de andre Jotners, og da erkiende, at Thor, saavelſom Jotnerne, alle herte til et andet Slags, end de saa kaldne Aser. Vare disse listige, saa var Thor stærk som en Jette, eller Jotne. Derfor, naar Aserne komme i Nød, saa altid, som feige, raabte de til Thor om Hielp (c). Havde Odin Sverdet, saa havde Thor Hammeren, Stridsøren, dette sande nordiske Vaaben (d). Reede Aserne til Tings, saa gik Thor, og han vadede over Aerne (e). Dette var Menneſkets, Jotnens Skikke; men tænkes ved Ordet Tordneren, da endog maledes han anderledes end en ridende Asian. For hans Vogn vare Geddebukke, men ikke Heste (f). Vilde vi kiende Thor fra Sindslaugets Side, da, hvor befindes han at contrastere med Odin! Til Sterkodder giver denne, at han skal leve tre Mænds Aldere. Heimodige Thor i sin Ugunst mod Sterkodder siger, at han i hver sin Alder skal giere et Nidtingsverk — Odin: at han skal have de beste Vaaben og Harnisk — Thor: at han hverken skal eie Strand eller Land — Odin: at han skal have utællelig Rigdom — Thor: at han aldrig skal troe, at have nok — Odin: at han skal være yndet af de hyperlige — Thor: at han skal være leed for Almue og Folk (g). Hvo af disse tvende er den ædle Mand, enten Odin eller Thor? Jeg kun fremsætter Spørgsmaalet, og lader enhver besvare det for sig selv; og

(b) Heims Aring Tom. I. S. 170.

(c) Edda Fab. 36 — 55.

(d) Fab. 19.

(e) Fab. 14.

(f) Fab. 19.

(g) Gøttriks og Noffs Sage Cap. 7.

og lader det komme an derpaa, om Jotnen Thor, den gamle Nordboe, faaer, eller ikke faaer første Rang; men i sidste Fald vil det komme an derpaa, om den dømmende bestaaer med Ære.

Den klogende Odin til Hæder bleve Jotnerne forestillede, som øvede Troldmand. Den sterke og dem befeidende Thor til Ære bleve de forestillede som Kiemper, Jetter, Niser, Tuffer. Endog disse Forestillinger ere veiledende, som allerede ovenfor er sagt. Trolden var sterk og stoer; saa var og Thor den Jotne; men intet i Mindesagerne forbyder os at tænke Odin som den kkeine, lette, smidige. Troldene vare altsaa ikke mongoliserede Finner; men hvo indestaaer derfor, at ikke Odin har været en saadan? Troldene tillægges altid krum Næse, og siden de Odinske søgte at vække Had imod dem, blev Næsens Krumbhed angiven som et karakteristisk Hestighedstrek hos Trolden; men hvad drager Tanken stærkest hen mod kaukasisk Ansigtsoval: enten den ryggede eller den platte Næse? Et andet Ansigtstrek, hvilket tillægges Troldene som Hestighed, er Lippens Tykthed, eller Pølseagtighed. Men først er dette deres Fienders Sagn, og naar det stundom heder, at Lippen var nedhengende indtil midt paa Bugen, hvo kiender da ikke deri Eventyrstønen? Derneft lad en tenkende Maler sige, om ikke, naar Ansigtet skal holde Ovals-linien, hvilken altid er Skienhedslinien, og naar derhos Næsen, som være bør, er udstaaende, om da ikke Lipperne maae være i en vis Grad kiedrige, paa det Hagen kan komme fremad, og ikke Ansigtets ovale Linie falde for stærkt af, eller faae en uskien Indbugt, hvor Mund og Lipper ere. I øvrigt blev Thor, den Jotne, ikke skildret som hestlig; men det blev Odin mangen Gang, og særligen, da han beilede til den russiske Konges Datter Rinda, og hun affærdigede ham med Øredassen (h).

Saaledes kan Jotnernes Ære i mange Stykker reddes for Virkningen af de Odinskes Bagtalelser imod dem; dog kan det tænkes, at Jotnernes Banadelse og Forvildrelse har begyndt før den virkelige Odins Tid. Der kan have været mangen uadørlig Skovboere og Bildmand, hvilken har giort Bold paa Menneffer og paa Landefreden. Slikt kan være blevet end mere fremmet ved Uroerne, dem Odin og hans Følge virkede; men derfra kunne vi da udlede Beretningerne om de stemme Jetter og Trold, hvilke settes i Biergene eller i
trog-

(h) Sams Odin, S. 102.

troglodytiske Huler. Dem besejdede Thor, og andre drabelige Mænd: og hvor vilde, samt hvor frygtede de have været, det kiendes af den saa ofte igientagne Fortælling om dem, at de aade Menneſker. De Skoobøere kunne have udgiort Slegter og smaa Folkestammer; men det forstaaes og, at disse bør adskilles fra andre Jotner, hvilke havde en Grad af Cultur iblant sig, og levede som borgerligen forenede. Altsaa kunde Thor, og den i Sæmunds Edda saa berømmeligen omtalte Vaftrudner ligesaa være Jotne, dog uden at være udædiffe Trolde.

Om vi end ikke havde andet, end de første Stykker af Sæmunds Edda, og af den anden yngre, saa var det nok til at velke Agtelse i os for hine Jotner. Vaftrudner angives for at være en Jotne, og han baade sterk og klog. Til ham reiser Odin, ikke for at krige, men for at gaae i Veddekamp med ham, om hvo der var klogest. Den Vaftrudtner var en ophøiet Mand: han havde Slot eller Borg: af Odin kaldes han alvidende: han kaldes af Frigga den meer end alle Jotner sterke. Derfor raadede Frigga Odin fra Toget; men han, der ſkulde ſkaffe sig Rygte ved Vidſkab, han maatte viſe ſig ſom uråd i denne Fald. Kiendes nu ikke her klarligen en fremmed Odin? derimod en ophøiet boefat Mand og en ædel Jotne? Er her ikke Beviis, at Jotner ei vare raae og vilde, og ei vare leede Trolde (i).

Den Fabel om Gylfe er ſagt endnu mere vigtig, ſkient den, efter rimelig Slutning, er ſenere ſammensat, og hører aldeles til den yngſte Edda. Gylfe var ſaa boefat i Landet, og ſaa virkelig en Jotne, at han kaldes Konge i Svithiod, hvilket af adſkillige overſattes Sverrig. Han var klog og erfaren, og det forſtaaes, at han af Eddaifterne maae foreſtilles ſom Trolde-mand. Om Aſafolket havde han hørt ſynderlige Fortællinger: diſſe nemlig, at alt ſkede efter deres Villie; men han vilde da vide, om de virkede ved egen Kraft, eller ved Gudernes, til hvilke de ofrede. Han drager til Aſgaard: tager Navn af Ganglere, det er, Reiferen: treffer Haar, eller Odin, og nu ſaaer han ſig af ham meddeelt det hele af gammelt og nyt ſammensatte Religions og Mythologies System. Heraf følger jo klarligen, at Gylfe var en anſeelig Mand: at han havde et andet Religions-System, end det Odiniſke: at han ikke kiendte Aſerne: at diſſe altsaa ei hørte til Landets egne, nemlig

(i) Vaftrudnismal. Sæmunds Edda. No. I.

lig Jotnerne, eller og at de vare opstandne i Landet, som nye og tilforn et bekiendte Personer.

Det anførte kan synes at være ligefrem modsigende Skønningens Mening om Jotnerne. Han stiller Jotnerne i tvende Klasser: han setter de gode i een Klasse, og disse vorde hans Goter: de andre blive hans egentlige Jotner, og dem setter han Norden for Østersøen, hvorhen han vil, at de af Goterne skulle være fortrenge. Dette kan gierne bestaae med min Mening om Jotnerne og deres Adel. Have de boet paa sydlig Side af 64 — 65 Grad: ere de for en Deel blevne vanædede: har Climatets og Landenes Beskaffenhed virket nogles Forvildrelse: ere indbyrdes Fejder opkomne imellem dem: ere Tropper udvandrede; da i disse Tilfælde have de kundet finde øde Land Nord paa, og der i Egnen kunde de sette sig som et Folk; men og ved Udvandringen, og ved deres Lands Beskaffenhed maatte de efterhaanden tabe af deres oprindelige Adels; derhos maatte de komme ud af Forbindelsen med deres Stammefædre, endog til at vorde fiendske mod disse. Saaledes kunne vi forstaae det, at Thors og andre Kiempers Tog mod Jetterne, Troldene og Tufferne ginge altid Øster paa. Dog, det skal og vel bemerkes, at Odinianerne, ja vel og de efterhaanden med dem sig enende Jotner, have sterkt overdrevet i Fortællingerne om de østlige Jotner. Skønning selv anmerker dette, og han derved formilder hvad ellers i hans Idee om de østlige Jotner og om Jotumheim kan synes at være haardt (k). Ja vel maatte Jotnerne høre ilde af deres Modstandere, og det kunde vel efterhaanden komme did, at ingen vilde kaldes en Jotne. De skulde alle være leede Trold: dem tillagdes Liighed med Hunde, saa de havde Hoved, og givede, som disse: dem tillagdes, at de aade Mennsker (l). Intet sterkere vidste man at sige om nogens Leedhed, end at han mere lignede en Jotum end et Menniske (m). Men hvad er at sige om dette, naar Adam af Bremen kan sette Amazoner uordlig for Østersøen, hvilke besvangredes af Uhyrer, fødte deilige Piger,

Nye Saml. IV. B.

E

men

(k) Nord. Folk Oprind. S. 137.

(l) Bjørner Nord. Kiempedaatter. Adam af Brem: Normannia. Samf. Skønning Nord. F. Opr. S. 149.

(m) Torstein Vil. Sag. 8 S. 5. Egil Skallagr: Saga Cap. 19 — og mange andre Steder.

men Drengene med Hundehoved (n). Det er hermed, som med Jorlandes og Saros Eventyr om de Folk; men med disse Eventyr om Norden har det sig, som med Herodots og andre Grækers.

Jeg gaaer nu over til det for mig frydeligste Beviis paa de forodinske Nordboers Aidel. Dette ligger i de Religions-Ideer, hvilke som gamle, rene, og derfor al Noet modstaaende Guld ligge halvsfulte i den Mængde af uhumste Støv, hvilket lamaiske Schamaner, og fordervede Druider, og poetiserende Fabelfmedde have sammenhobet. Gamle Nordboer tenkte et ene Væsen, som Gud, som Alts-Behersteren, som Alfader. Det Væsen var for dem fuldeligen numerisk eet: de betegnede det ved As: som Jeniseer ved Eis: Ariner ved Ess: Kotaver ved Esch: Aftaner ved Oss (o): Gallier ved He is, hvilket, som latiniseret, blev Hesus. De havde ikke Støtte eller Tempel. De, som Nordamerikaneren, have tænkt den større Geist. De havde Tanken om et Gimle, hvor Alfader toog de gode og retfærdige til sig (p). De, om noget Guddommens Symbol har været vedtaget blant dem, loede det være Soelen (q). De tenkte den eene ved Ordet Auden: Odin: Guden (r).

Hvad der ligger i de historiske Monumenter og i Fabelfamlingen, som egentlig Odinsfæd, det aldeles divergerer fra disse simple, rene, ædle Ideer. I Steden for den ene As, vare de mange Aser. I Steden for Alfader og Aldafadur o: Tidens Fader, eller den Bedvarige, vare forgiengelige, dødelige Aser. I Steden for et Gimle, hvor de gode og retfærdige skulde være hos Alfader, tænkes et Valhalla for dem, der døde i Krig. I Steden for at Hoerkarle og Meenedere hensesattes i Niflheim (s), blev nu et vaandesuldt Døldholdsfæd bestemt for dem, der døde soet Død.

Men

(n) De situ Damæ.

(o) Schibzer. algem. Nord. Geschichte S. 424.

(p) Edda Fab. 3.

(q) Suhms Odin S. 24.

(r) Der S. 4—8.

(s) Edda Fab. 3. Fab. 14.

Men og, hvilke Væsener vare disse Odinianer! Det søge man forklaret i Lokasenna (t), og man skal, ved at høre Lokes skidne Bebreidelser mod Aserne, hvilke dog ingen af dem vover at kalde Løgn, finde sig som henstød blant den ledeste Rotte af uteerlige Mænd og Qvinder: blant en Rotte af meest løsagtige Mongoler. Overalt er jo i Odins hele, endog ved hans ivrigste Tilhengere beskrevne Udsæd, ei Skin af Høimodighed: kun Bedragerie og Midingsværk kendes, og han er en vederstyggelig baade Hoerkarl og Meener; men efter det gamle Religionsystem skulde saadanne være i Nastrand, og der vaade over Strømme af Gift (u). Saa skiendigen lastefuld var Odins Udsæd, at de andre Aser, hvor liige de end vare ham, dog indsaae, at de maatte synes at misbillige hans Udsæd, for at ikke de, med samt deres hele Anleg, skulde omstyrtes. Han affattes da formeligen, og en anden, kaldet Oller, fik hans Værdighed og Navn (v). Men overalt vare jo de Aser ei holdne helligere, end at de alle skulde omkomme ved Ragnemørk (x).

Det lyser frem den hele Historie igiennem, at den billedlige Odinskhed ikke var antagen af alle. Den varige Feide med Jotner, og dem fra Jotunheim var andet, end et Titanernes Anfald mod Zeus. Her er en Råd af Feider: her er en Råd af ædle Nordboer, hvilke haanede Odinskheden. Mange, hvor gierne de, som forvirrede ved Fabeldigterne og ved grove fremmende Overtroe, vilde ydmyge sig for Odinskheden, kunde dog ikke komme videre, end til at ansee ham for et ondt Væsen. Det blev en Forbandelse, naar man ved at dræbe en anden, sagde: Odin eie dig. Det var til ham, som til et grumt Væsen, at Mennesker ofredes. Men i øvrigt vare mange, og disse i Historien just som ædle Mænd antegnede, hvilke ansaae hele Odinskheden aldeles som et Intet. Hos Bartholin findes noksom Exempler, hvilke vise, at man ikke skiottede Odin eller Freya: derimod, at der blev troet paa den, der havde skabt Solen (y), og at hele Slegter igiennem, fra Fader til Søn, blev holdt fast ved denne mododinske Troc.

§ 2

Der-

(t) Samunds Edda.

(u) Fab. 49.

(v) Saxo Lib III.

(x) Fab. 48.

(y) Antiquit Dan. p. 81. sq.

Derfom min Afhandlings bestemte Form tilloed det, da gierne fremsatte jeg her nogle Tanker om det odinske Systems Opkomst blant Jotnerne, disse gamle Nordboer; dette kunde vel i sig selv være interresserende, og det kunde derhos bestyrke Setningen, at Odin og Odinskhed har fortrent de virkelige europæiske Nordboers Adel. Men jeg saaer lade det være mig nok, at henvise paa de Punkter, ved hvilke Tankerne over Sagen særligen bør heftes. Saaledes den, at hvor Bastrudner og Gylfe var, der maatte være Forberedelse, saa et billedligt og mytologisk Religionsystem kunde forkyndes og vinde Nædere: Odinianerne kunde tale Landets Sprog: de fik drabelige Thor og listige Loke til at gaae ind i deres Komplot, men begge disse vare af jomiskæt (z). Flere Odiner og Thorer vare efter hinanden: sælgelig er et grovt og dalailamaisk Sieslevandringsystem blevet anbragt, alt ligesom seet er med en Zamolxis, Dicæneus (a) og andre. Vi finde i Herrauds og Bosa Sage en hidhørende saare merkkelig Beretning, ved hvilken det kan tydeligen kiendes, hvorledes Sieslevandringsystemet aldeles paa dalailamaisk Maade anbragtes (b). Der fortælles om Somalas Præstinde i Biarmeland, og hun kaldes Hofgudian, hvilket Ord betegner Gudinde og Præstinde under eet. Denne Præstinde saaer Kundskab om at hun skal døe, og lader da røve Ledur, en Kongedatter, for at denne skal være Gydiunnu i den andens Sted. Bosa opdager dette, finder Ledur, og denne siger til ham, at hun skalde forestaae Dfringen, (ganga hiér fyrir blotum í höfinu) men at hun hellere vilde brændes, eller ene sig med den ledeste Mand, end at hun vilde ofres til Guden (vera blotud hier í höfinu). Her er, som mig synes, kiendeligste Dalailamaiskhed; thi den ene Præstinde vorder ofret, døer, forsvinder, men den anden ansees som den samme identiske Person. Dette er kiendeligen eens med den blant Mongolerne endnu giældende Lamaiskhed. De forudsige selv deres Dødstime: det er, naar de ville dræbe sig selv, eller skulle dræbes af andre. De bestemme, hvo der skal være deres Estermand, eller i hvem deres Siel skal gaae over. Man har seet, at den saaledes bestemte har været en ung Dreng, og da han blev helliget, saa lagde man en Hob af de ved Guds-

tjenesten

(z) Skisnings Nord. S. Dyr S. 101.

(a) Strabo LIV.

(b) Kap. 9.

tieneften brugelige smaa Klokker for ham; men efter ffedte Anleg, var ikke hans Formands deriblant. Han, som vel underrettet, søvuede den, hvorpaa den bragtes ham, og han kiendtes ved den; saa udraabte alle, at han var virkeligen den gamle Kutukta, eller Overlama; de erkjendte ham som Gud, og tilbade ham (c).

Saaledes har det havt sig med de paa hinanden følgende Odiner, og hvor passelig var denne Overtroe for den odinianske Tro af Mennecker, som kamschadaliske Schamaner, tibetanske Lamaer, siamske Salapuiner, grønlandiske Angeklokker! De kunde forene sig: saae betydelige Personer dragne ind i deres Partie: sette Almuen i dyb Forundring, ved det, at nogle paa et Stykke Tæe ridsede Linier vare som en lydelig Tale: de kunde besidde andre Kunstfærdigheder, hvilke af uoplyste Mennecker maatte ansees som overnaturlig Kraft. Ved alt dette kunde de vorde anseete som Religionsstiftere: da vorde Lovgivere, og sette deres Tilhængere i hypperste Øvrighedsrang. Som holdende hardt ved den fattede Plan, og som benyttende sig af Folkets Lettroenhet, samt et for dorffgiort og doven Fornuft saare beqvemt dalailamaisk Sielevandrings- og Forgudrelsesystem, kunde de angive sig som iboede af Guddommen, men da og, ved at gaae et eeneste Trin frem, vorde anseete som selve Guddommen: i det ringeste som Bæfener, hvis Magt og Villie og Yndest var den samme som Guds; men saa forstaaes det, hvorledes disse Bedragerer, ved Hielp af de om Sielevandringen antagne grove Ideer, ansaaes som vedvarige Personer, og bleve Folkenes Guder.

Saaledes begriber jeg al Odinskheds Opkomst, og jeg undgaaer at quæle mig med at ville lede 12 Mennecker fra Afiens langtfortliggende Lande ind i Norden, hvor de, blant et for dem fremmed Folk, med eet skulle have skaffet sig den fuldkomneste Kalise Myndighed. Ja, hvis jeg end ikke havde andet for mig, end ene Runekapitlet, da maatte jeg finde i Odin en det nordostlige Afiens virkelige Schaman. Der er disse Bedrageres Troldomsvidskab: der er deres epileptiske Anfald i det, at Odin hengte de 9 Nætter som død: der er deres Hoeragtighed i det, at Runerne anprises som kraftige til at bemestreg sig hver Qvinde. Jeg begriber ikke, at man ei i alt dette skulle finde den

mongoliske Schaman, saadan, som alle Reisere vidne, at han er endog indtil denne Dag.

Dog med Bessedenhed tier jeg, om nogen forekaster mig, at jeg vil gaae for let og for kort en Vej til at udrede det i sig selv forvirrede, men af Skalder og Eventyrsdigtere end meer til at worde et Chaos sammenblandede eddaske System. Feiler jeg end i mine Meninger, saa kuldkastes dog ikke hvad jeg har sat som Hovedgienstanden for disse mine Undersøgelser: det nemlig, at et ædelt, ingenlunde mongolisk, og ingenlunde raat Folk har boet i Norden før den ved Odinshed udmerkede Tid. Hvilke vægtige Tvivl vil man kunne sette imod denne Mening? Jeg kan ikke udfinde saadanne; men Meningen er jo og ikke nye: de vigtige Mænd, baade Suhm og Skjønning have angivet den som deres, og ligesaa vor berømmelige Gram, hvilken aldeles uden Forbeholdenhed yder Jotnerne Vere, og siger, at de ere blevne falskeligen og bagtalerisk forestillede (d).

Alle disse nu hidtil opregnede Vidnesbyrd for Meningen stemme overens med den saare vigtige Esterretning, hvilken Pytheas har efterladt sig. Han levede henved 400 Aar for vor christne Tidsregning: han, den Marsseiler, eller Massilienser, var i et phoenisisk Skib, og seilede, efter al Rimelighed, mere for at samle geographiske Kundskaber, end for selv at drive Handel. Om et Land, liggende Norden for Britannien, taler han, og kalder det Thule; dette Land kan ikke være noget andet, end den vestre Kyst af Norge, strekkende sig op mod Bergen. Vi kunne ikke have tvende Meninger herom, naar vi bemærke og beregne den Kurs, han angiver, som førende didhen. At jeg ikke her udførligen opregner Beviserne for disse Sætninger, det skeer, for ei at udlænge Talen ved at anføre det, der letteligen kan findes hos andre, og særligen hos Skjønning, der saa omhyggeligen og nøiagtigen har samlet Grækere og Romeres Beretninger om Norden (e). Har Pytheas end ikke selv været i Thule, hvilket dog synes ei at kunne negtes, saa har han dog været i Britannien, og han taler da efter de Beretninger, dem han i Britannien, eller og i Skotland, havde indhentet; men som

(d) Not in Meursium Pag. 1. Edit Lamii.

(e) Nord. J. Opr. Kap. 2. Om Græk. og Rom. Kundskab om Norden Kap. 1—6.

som han angiver, at Thule laae kun sex Dages Reise mod Nord fra Britanien (f), og som dette passer paa Veien fra Catenæs, Skotlands nordlige Pynt, indtil Kysten ved Bergen (g), saa er det begribeligt, at hvis han end ikke selv har været i Norge, han dog der, hvor han opholdt sig, kan have hørt, hvad der var almeen bekiendt om Landet. Pytheas setter i det Thule (Norge) et ordentlig agerdyrkende Folk, hvilket havde Kornlader, og vidste at bruge Kornet baade til Føde, og til at lave Drik deraf; dette udkommer som Resultat af hans Beretning, naar vi endog sette Havre i Steden for den Hirse, han siger at der hestedes og brugtes, og naar vi forestille os den Mied, om hvilken han taler, som den af Korn uddragne søde Drik, eller ved Bryggeriet saa kaldede Ur, hvilken vi hos Snorro og i Sagerne finde at have været brugt ved Gilder, og i slig Mængde, at Kar, rummelige nok til at et Menneske kunde drukne deri, fyldtes dermed. Lad nu være, at dette, tilligemed al anden vigtig Kundskab om det europæiske Norden, rimeligen ved Standsning i Pheniciers og Massiliensers Seilads svandt hen. Lad være, at alt, hvad Pytheas havde berettet, det ved vor christne Tidsregnings Begyndelse blev holdt for Fabel, og at Pytheas derfor af Strabo stieldes som den ublueste Pognere (h); dog sandeligen maatte det synes underligt, naar vi forkastede hans Sagn. Der ere jo dog saa mange andre Vidnesbyrd, hvilke harmonere med hans; og (som saare merkeligt er) just det, der synes underligst i Beretningen, selgeligen kunde opvekke stærkeste Tvivl imod den: jeg mener Miedbrngningen, det findes i vore historiske Beretninger, som udgjørende en giengse Folkeskif.

Lade vi det nu gielde som en Sandhed, der ved de anførte Bemærkninger stadfester sig, at nemlig et Folk, liigt dette ovenfor beskrevne, har været i Sverrig og Norge før de odinske Tider og Optog, da maae vel Spørsmaalet stæe, ad hvilken Wei det Folk er vandret hidind i det vestlige europæiske Norden? Dette er paa adskillige Maader blevet besvaret; men og ved hver til Spørsmaalets Oplesning udfunden Hypothese møde uopløselige Tvivlsomheder. Det have de kyndigste Oldgranskere, hvad enten de vare

driftige

(f) Strabo Lib. I.

(g) Stikning Nord. S. Opr. anførte Sted S. 12.

(h) Geogr. Lib. I.

driftige eller varsomme Giettere, sølet, og man kan derfor vel være bekendt, ikke fuldeligen at tilfredsstilles ved nogen af alle de hidtil i denne Gald udtænkte Hypotheser. Nogle Etymologier, eller nogle i Folkesprogene eenstændige Ord, eller nogle enkelte Skikke, hvilke flere Folk kunne have havt tilfælles, de gielde kun lidet imod de Banskkeligheder, hvilke det physiske og lokale stiller os i Møde ved vore Undersøgelser; og man faaer da vel, sin Fornuft, og vor philosophiske Alder til Ære, villigen lade disse Banskkeligheder werde overveiede med upartiff Opmerksomhed. Jeg maae henvise paa nogle af Banskkelighederne, for der ved at tilkiendegive Grunden til mit Skeptisere, for saavidt angaaer det europæiske Nordens Befolkelse; men jeg maae ogsaa forerindre, at der ikke spørges, om de saa særligen baade physiske og moralske karakterisere Nordboer have havt Stammefædre fra Asien; der spørges kun, ad hvilken Wei de Stammes fædre, eller Moderfolket er kommen til det egentlige vestlige Norden?

Kan det tenkes, at de have taget Wei den Norden om Østersøen, eller den botniske Bugt? de skulde dog i saa Gald neppe kundet vedbeholde den caucasiske Organisation og Karakter. Finner og Lapper kalde sig med god Grund Suoma-Laine — Same — Sabme — Sabmbeladzj (i). Det alt henviser paa Boesættelse i moradsigt Land, og saadanne ere Eguene norden og nordost for Østersøen. Men hvor smaa af Begeme: hvor besligen mongoliserede ere ikke allene disse Lapper og Finner, men og de andre i og omkring den Region, og ind i det nordlige Asien sig strekkende Folk. Saadanne ere jo Samoyeder, Botæker, Boguler, Coræker og de øvrige.

Skønning beregner, at Menneskene efter Sprogforvirrelsen i hvert Aarhundrede rykkede 75 Mile frem fra Udgangstedet, og at de saaledes i syv til otte Aarhundrede kunde komme til Nordkap (k). Dette skal forklare, at de europæiske Nordboers Stammefædre have kundet komme frem Nord om botniske Bugt; men har dog ikke den berømmelige Mand i dette Stykke holdt sig til en saare usikker Regning? I lige afstikken Linie kunde hine Stammer ikke draget frem, og hvilke Moradsfer, Søer, Skove have de ikke maattet møde, og bugte omkring, eftersom Landenes Beskaffenhed nu viser sig, siden

en

(i) Fischer Sibir. Geschichte S. 118. Lesni over Lapland.

(k) Norges og andre Folkes Oprind S. 23.

en Østersøe og de vandfulde Egne nordostlig for samme ere. Jeg vil lade dette staae derhen til enhveres Overveielse; men jeg maae dog spørge i bestemte Udtryk, om troes kan, at kaukasiske organiserede og formede Folkstammer, naar de i sky til otte Aarhundrede stræbde frem imellem de Morader, blant hvilke Finner og Lapper ere bleve det, de physiologiske ere, skulde kunne have vedbeholdt deres oprindelige physiske Karakter, og været saadanne, som Norges og Sverrigs i Indlandet boende prægtige Folk have været? Endog kun i det Tidrum af 7 — 800 Aar maatte Klima have virket paa dem; men Tidrummet maae jo udstrækkes i Tanken, naar vi ville bestemme deres Fremgang saaledes, som her er omtalet.

Hvo der har tænkt over Folkenes Vandringer, han vil vel meene, at disse Folkstammer ei uden Tvang og Fornødenhed skulde draget frem mod Nord, og mod det Klima, hvilket var saa strengt i Forhold med deres eget. Men naar de da maatte adlyde Tvangen, og de efter Hypotesen, at de ginge Nord om Østersøen, mongoliseredes, hvorfra da den Forandring, at de bleve skionne Naturmennesker, som Trønder, og Guldbrandsdalkarler og Telemarksmænd, og Svenske Ostgothlænder og Dalekarler, og andre? Vil man sige, at de ved at strekke sig tilbage mod Synder, igien skulde have aflagt det mongolske Væsen, da strider sligt kiendeligen mod al physiske Analogie; thi til at rette Udartning, kræves i hver Tilfælde længere Tid, end til at skaffe den; og overalt, hvis de her omtalte Folkstammer end havde aflagt det physiologiske Mongolske, de skulde dog vel vedbeholdt noget af de oprindelige Sæder og Handlingsprinciper; men at saaledes er skeet, det er ikke kiendeligt. Imellem Lappen og Ostgothen eller Guldbrandsdalsmanden er dog saare viid Afstand.

Der er den anden Veie, ad hvilken man leeder det norske Stammefolk herover til Europa: den nemlig, at de skulde gaaet fra lille Asien, toertover til Donau, beiet sig saa hen til Rhinen og Elben, draget igiennem Jylland, og derfra over til Norge og Sverrig, eller — som den snuderlige Karpssindige, og i sine Meninger frie Schløzer antager — over Belterne, og de i dem liggende Der (1). Denne Mening indeholder, at Lydskland haver givet Norden eller Scandinavien sine forodinske Beboere, og at altsaa Germaniens Folke,

(1) Algem. Nord. Geschichte S. 338.

Folkstammer have været ældre Europæer, end Skandinaverne. Langt maatte dette Tog have været, og rum Tid maatte hengaaet, inden Folkene kunde kommet til det egentlige Norden; derhos maae det uden tilstrækkelige Beviser, ja tvertimod adskillige sterke Sandsynligheder, settes som afgjort, at Belterne og Øerne i samme have været da, som de nu ere. Alt dette kan vekke mange Tvivlsomheder, og de saadanne, at ingen, der tenker varfommelig, vil holde ved den omtalte Mening med Tryghed. Mine Tvivl, den Vandringsvei angaaende, vil jeg indbefatte alle i det eene Spørgsmaal: om det er rimeligt, at en til at udvandre tvungen Hob skulde være ypperligere end Moderstammen? eller om ikke det modsatte er sandsynligt? For ingen Deel agtes her paa den barnagtige, og nu i vor Levealder med Rette forhaanede grove Hoffarts Tanke, at i Henseende til Nationalærværdighed skulde være vigtigt, om enten Norden havde udsendt Colonier til Tyskland, eller Tyskland til Norden. Rimeligt er det, at ingen af Delene er skeet, men at begge de Regioner have faaet deres Behoere fra eet Land, og at dette Land har været Asien. Dog kan Vandringsvei til den ene Region have været kortere end til den anden: den ene Hob kan have været mindre underkastet Revoluzioner og Sammenblanding, end den anden. Totnerne kunne have beholdt meere Selvstændighed og Eenhed i Sæder, Ideer, og Organisazion, end de den lange Vei fremvandrende Germaner.

Hvorfor skulde det benegtes, at hos de egentlige gamle Nordboer findes noget meere vedvarende, karakteristisk, simpelt, og en høi Alder forkyndende, end hos Germanerne? Disse Tradazioner, hvis Gienstande og Indhold fortabe sig i Bagtiden: denne Edda: denne Odinshed: denne til Asianskhed forvandlede Ashed: denne sammenhengende Riede af Fabler, og Mindesange, og Skaldedigte: dette Glimt fra den fjerne Oldtid, ved hvilket vi skimte Ideer om en eene Gud: en Allfader: et usynligt Bæsen: den stoere Geist: et Gimle: og andet mere. Sandelig, hver Oldgransker, hvor chaotisk sammenblandet, og hvor omhyllt med Fabelmørke han end finder alt dette, og hvor liden Agt han end har for Hoffmigrerne og Eventyrs: Sammensætterne, disse yngre Skalde, saa dog, naar han gransker med filosofisk Geist, da vil han føle Erbødighed, og bøye sig for hine Nordiske i den blaanesfulde Bagtid henliggende, men dog som Stjerneblink fra mørke Himmelshvelving om Gien-

Gienstandes Virkelighed vidnende Mindesmerker. Hvad af noget saadant har Germanien? hvad viides bestemt om det, førend romerske Skribentere, og særligen Tacit tale? Hvilken Mærthed, naar der fortælles om Estioner og Finner, og om hvad andet der hører til Germaniens Oldsager! Men hvo begriber da, at Nordboer skulde været de yngste, og at de skulde været eet med Germaner: at de skulde været Germaners Afstamning: at de skulde ført med sig fra Germanien, hvad de eiede af Jdeer og Søder, og Charakter? Dette har mangen Oldgranskere sølet, og end, hvor sielden en Mand Leibniz med Rette erkjendes for at være, saa dog, naar han befolker Norden fra Germanien af, da uden Undseelse viger man af fra ham, og i sin ellers ubetingede Erbødighed for Manden, siger man frieligen, at han ikke havde en noksom fuldstændig Nordboers Charakteristil.

En kortere Vej maae have været for Nordens ældste Beboere, end gienem Lydskland, og over Skagens Pynt til Norge, eller over Belternes Øer. Dette søles, og da siges det eeneste, der kan siges med Nøielighed. Der siges, at de ere gangne over Aland: der siges at de ere gangne over Gulland. Ja vel føre disse Mindelser os paa rette Spoer; men ville vi følge Spoerene, da atter møde betydelige Standsninger, dem vi maae kunne bortførne, om ellers lige og uafbrudt Vej til Maalet skal kunne angives. Som Østersøen nu ligger hen, saa er 24 geografiske Miils Længde imellem Curland og Gulland. Over Enden af Gulland ere 3 Miil; men saa igien fra Gulland til Aland 12 Miil. Over Aland 2 Miil, og derefter 2 Miil til faste Kysten af Sverrig. En anden Vej udgier 18 Miil fra Vestre Kyst til Aland, og 10 Miil fra Aland til Østre Kysten. Disse Farter over Østersøen ere dog de korteste, vi kunne tænke, endog naar Fartøier brugtes, hvilke kunde flyde over alle Grunde, og styres frem blandt alle Steenriv, og Skier, med hvilke Østersøen paa Østre Kyst, og op mod Botniske Bugten er opfyldt. Desuden udfordredes, at de, der vilde fare ad den Vej, maatte enten slæbe Fartøierne over Øerne, eller de maatte følge Kysterne og derved forlænge Kursen. Og nu sig da enhver, om ikke sliig Fart er saadan, at vi neppe tør forestille os samme, som udførlig i hine fierne Tider, da Menniskene — som tenkes maae — have havt de saae Konstideer og Konstredskaber. Man indvænde dog ikke, at Malayer ester ald Nøielighed have befolket Sydsøes Landene, saavel som Madagaskar

og andre flere Regioner! (m). Ei heller indvende man, at de nordligste Asiatner og Amerikanerne ere nær beslegtede. Der kan ingen drage Slutninger af dette, hvilke ophæve den Meening, at man ikke kan tænke de ældste Nordboers Fart over Østersøen, som rimeligen skeer, naar ellers forudsættes, at det Indlands Hav var da, hvad det nu er. De ovenansførte andre Stammers Fart kan ikke samføres med denne, forinden Climateret, i hvilket Malayer og Nordboer foere frem, lignes med hinanden: ei heller, forinden man har overveiet, hvilke Sønderrivelsler og Adspjittelsler Vulkaner og Jordbæve kunne have virket i Landstrekninger, hvilke tilforn have været sammenhengende. Nøiere at passe dette paa ovenansførte Malayernes og Nordasiaternes Tøge, tillader min Afhandlings Form mig ikke.

Det gielder da om at kunne med Næmhelighed forestille sig en over Østersøen forhen løbende besfarlig Bei: men det gielder da og om at kunne forestille sig Østersøens Areal, som værende andet, end hvad det nu er. Til at skaffe antagelig Idee om dette, skal alt det øvrige i min Afhandling sigte.

Søllands Færø Kalkbjerg ligger nu 200 Alen over Havet: dette Bierg er en forkalket, eller forsteenet Masse af Søe og Skieldyr: det af Bierget, der er nærmest mod Dagen, indeholder aldeles ubeskadige Madreporer i deres den skjønneste Form og ordentligste Samling: men naar dette er, hvo kan da betvivle, at denne Jordstrekning, der nu ligger ude mod Dagen, tilforn har været Havgrund? Dog meenes ikke her, at Havet eengang har staaet saa høit, saa det bedekkede Kalkbierget. Paa Mosaisk Syndfloed kan ikke her tænkes, da de calcinerede Legemer ligge saa ordentligen samlede, og da dette ikke kunde finde Sted efter en vædeligen fremstrømmende Oversvømmelse; dernest ere Legemerne ikke gangne over til saa sterck Forsteenelse, at de kunne ansees som der henlagde for mange Aartusinder. Men hvad andet bliver da i Følge heraf at tænke, end at en Deel af vor Ø er hævet op mod Høiden, og at her, som heele Kloden over, findes ubetvivelige Vidnesbyrd, at hvad forhen var lav Grund, det siden blev Land, og Høy, og Bierg. Men saa have vi jo her Kiendet af een i Regionen, hvor Østersøen nu ligger, foresalden støer pphysisk Revoluzion.

Stevens

(m) Forster, mange Steder. Sonnerat IV Bog 3 Kap. — Marsden Sumat. S. 45. Kämpfer Japan I Bog 6 Kap.

Stevens Kridtbjerg, som rimeligen sortererende under en anden Revoluzions Virkninger, kan ikke sammenparres med Faxøbjerg. Det kan vel ansees som et Bierg af anden Ordning, og som staaende, anstøt eller paa Granit; overalt vidner det ikke bestemt om en saa nye Revoluzion, som den, hvilken de usforstyrrede og i ringe Grad calcinerede Faxøske Madreporer og Skiel minde om. Derimod har det sig anderledes med de i Saltholms Kalksteenen indsluttede Skieldyr, ligesom og med de virkelige Conkylier, hvilke, som forsteenede, findes vor heele Ø over. Disse vidne useilbarligen om det samme som Faxøbjerg; derom nemlig, at en Deel af vor Øs nu tørre Land har forhen været Havbund, eller, for det mindste, har været saa lidt, at Havet kunde strømme hen over det.

Naar det, der nu er tørt, ja høit Land, tilforn har været Havbund, saa er det blevet høvet op ad; men hvorved, naar det ikke er skeet ved Vulkaner, og ved heede elastiske Dampers Magt? Intet uden dette forklarer, hvorfra de mange hist og her paa vore Marker liggende store Steene ere komne. De ligge baade enkelte og dnygede paa hinanden. De bestaae for store Deel af sande Granit, og høre til Biergene af første og ældste Ordning. De som oftest have saa flade Sider, at de med Føie kunne ansees for at være voldeligen afbrudne fra de Bierge, hvilke efter aldt, hvad vi kunne slutte geologisk, ere blevne, ferend Vandfjøl og Vulkaner have frembragt baade Sciefer og Kalkbjergene. Saadanne Steene findes her paa vor Ø af den Størrelse, at de veie 100, til 200,000 Pund; men baade denne Vægt, som og deres Siders Fladhed bevidne noksom, at de ved ingen Vandfloed, eller anden Kraft i Naturen, ere rullede, eller paa anden Maade førte langt fra det Sted, hvor de nu ligge. Saa mangen tilfyldt Erater er opdaget ved reisende Naturbeskuere; mangen een skal vel og findes paa denne vor Ø, naar eengang — om ellers Naturhistorie-Selskabet skal bestaae — værdige Mænd udsendes for at indhente saadanne Kundskaber om Staetens forskiellige Deele, som Naboenazionerne, og særligen den Russiske, ved Catharine II heimodige Nidkierhed for Videnskaberne, og ved de af hende udsendte blandt hvert Europas oplyste Føll berømmeligen kendte Reisere, have erhvervet sig om sit Fædreland.

Det skal vel efterhaanden alt meere kiendes, at vore *Der*, og om det kun var eene det af de mange *Jordarter* og *Steenarter* saa at sige sammenelede *Bornholm*, uimodstaaeligen minder om en i *Østersøen* forefalden *Revoluzion*, saaledes, at *Høider* og *Dybdere* ere blevne anderledes henliggende end de forhen vare. Men naar er dette skeet? og hvad *Forbindelse* er imellem *Ideen* om sliq *Revoluzion*, og den om en let befærlig *Veie*, ad hvilken *Sverrigs* og *Norges* *Stammefolk* (*aborigenes*) kunde komme fra *Asiens* *Høiland* hidover?

Jeg har ikke talet om en *Tiid*, da ingen *Østersø* var; men tvertimod antaget den som værende. Jeg har ikke villet giette, hvilke *Revoluzioner* i samme efterhaanden have fulgt hinanden; kun det har været mine *Overveielers* *Gienstand*, at en *Revoluzion* maae være indfalden, efterat *Jotnerne* ere komne fra *Asien*, og at den *Revoluzion* har forandret *Veien*, ad hvilken de *Jotner* vare gangne frem.

Ovenfor, da det galdt om det europæiske *Nordens* forodinske *Beboere*, blev *Beretningen* fra *Pytheas* *Hovedmonumentet* for mig. Her skeer ligeledes: og jeg holder steds ved hans *Fortælling*, som ved et troeværdigt *Sagn*; men jeg og atter fremsætter *Advarselen*, at hvis *Strabo*, og med ham *Polyb* have bebreidet *Pytheas* arg *Løgnagtighed*, saa har en *Gassendi* (n) og *Bougainville* (o) og *Gesner* (p) kraftigen forsvaret ham. End *Skønning*, denne ald *Grækernes* og *Rommernes* *Kundskab* om *Norden* til næie kiendende *Oldgranskere*, han siger i bestemteste *Udtryk*, at *Pytheas* har vidst meere om *Norden*, end nogen *Græker*, og nogen *Romere* (q), hvilket ogsaa jeg med felt *Overbeviisning* sander.

Pytheas siger, at *Den Britannien* var 20,000 *Stadier* lang (r); altsaa fire gange større end nu; hvormed samføres bør, at *Mela* i seener *Tiid* fore-

(n) Gassendi proport. Gnomonis ad solstitial. unibrum observata Massilia. — Opp Tom. IV.

(o) Sur l'origine et les voyages de Pytheas. Mem. de Litterature, Tom. XIX.

(p) De Phoenicum navigat: extra column. Herculis.

(q) Græk. og Romm. Kundskab om Norden Cap. I. §. 7. Nord. Folk. Oprind. S. 5. S. 47.

(r) Strabo Geogr. Lib. I.

forestiller Jylland, som værende fast af ligedan Udstrækning (s). Efter Ptolomæus, strakte Jylland og Holsteen sig betydeligen meere mod Vester med sin Kyst, end nu (t). Dette tilhobe vidner stærk om en Revolution: et Havets Frembrud: en Oversvømmelse, hvilket har bortrevet meget Land: ført det mod Øst, og saare forandret Regionens Beskaffenhed.

Pytheas seiler fra Britannien lige frem, nordlig paa, og ved den Kurs kommer han til Thule, eller han faaer, og igien meddeeler Beretninger om Thule. Men nu det merkelige: at i Beretningerne ikke spøeres, at han har kiendt Cattegattet eller Indløbet til samme. Dog skulde vel Phoenizierne, med hvilke han soer den Reise, ikke have undladt at sege ind ad Cattegattet, ifald samme havde ligget saa kiendeligt og aabent, som nu. Derinden for skulde de vel søgt Bernsteenen, hvilken de tilhandlede sig fra Guttonerne, men — som sluttes bør — paa anden Haand.

Strabo taler om en anden Reise, hvilken Pytheas skal have gjort, fra Strædet ved Gibraltar indtil Floden Tanais (u). Ved denne Floed ville nogle have Veirelen eller Don forstaaet; de drage deraf den Folge, at han er kommen ind i Østersøen, og at han har kiendt baade Cattegattet og Sundet. Men er det tænkeligt, at han først paa sin anden Reise skulde seilet ind ad Cattegattet, og derimod gaaet det aldeles forbie paa den første Reise? Er det tænkeligt, at han skulde seilet derind, uden at melde noget om hvad han der havde forefundet, og særligen om Bernsteenen, denne da vigtige Handelsvare? Han skulde vist have talet om den Prensische Kyst, hvor Bernsteenen havde sit rette Hiem, og det i saadan Mængde, at da Kommerne siden lærte at hente den derfra til Lands, saa forglemtes den Cimbriske eller Jydskke Ravhandel, hvilken forhen havde været ført. Det betydeligste i denne Sag, hvilken her omhandles, er det Strabos Sagn, at Pytheas ved at gjøre sin anden Reise fik seilet rundt om Europa. Hvo kan tvivle om, at han paa sin anden Reise har havt andet Formaal end paa den første? Han vilde seile omkring Europa, som Strabo siger. Men bliver dette forstaaeligt, naar vi ikke

(s) De fit. Orb. Lib. III. Cap. 6.

(t) Geogr. Lib. II. Cap. 2.

(u) Geogr. Lib. II.

ikke sette, som eene antageligt, at han paa sin første Reise seilede Nord paa, og kom til Thule, men at han paa sin anden Reise seilede ind igiennem Middelhavet, indell Donau? Jeg slutter efter dette, at Strabos værdige Anmeldelse om denne Sag ikke indeholder noget Beviis, at Pytheas har kiendt Østersøen, eller noget Indløb til samme.

Det skal, efter adskilliges Mening, være Bernsteenhandelen, hvilken beviiser, at Phoenicier have seilet ind i Østersøen; men dette Beviis er svagt. Plin siger, at Nero ved Julian forskaffede sig Bernsteen; men han siger og, at den Bernsteen erholdtes der, hvor Germanicus havde været med sin Flode (v). At den her af Plin omtalte Bernsteen er kommen fra den Preussiske Kyst, og at Handelen med den, som ovenfor er anført, blev drevet over Land, det kan bestaae med Beretningen, at Guttonerne folgte Bernsteenen til den jydskke og holsteenske vestlige Kysts Beboere, fra hvilke Phoenicierne igien have hentet den paa anden Haand. Men Plin siger og, at Bernsteenen blev hentet fra det Sted, hvor Germanicus havde været med sin Flode; dette vil vel ingen meene at have været i Østersøen; i Nordseens har det uimodsigeligen været, og derom vidner Tacit tydeligen (x).

Altsaa er Bernsteenshandel bleven drevet i Nordseens: altsaa have de glesfariske Der, fra hvilke Bernsteenen hentedes, lagt i Nordseens (y): altsaa kunde Phoenicier handle med Bernsteenen, uden at de kiendte Østersøen, eller havde seilet ind i samme. Paa Jyllands vestlige Kyst falder endnu Bernsteen, og forhen har man faaet den baade der og paa Holsteens Kyst i langt større Mængde; man har endog meent, at Bernsteenen fra den holsteenske frijske Kyst langt overgaaer den Preussiske i Godhed, og det er blevet opgivet som Problem, om ikke Middell var at anvende, for igien at finde den frijske Bernsteenkyst, hvilken nu er som fortabt siden flere end et Tusinde Aar. Men maae det ikke tenkes, at den Kyst, hvilken fordem var saa riig paa Bernsteen, den ligger nu hen under Havet, og at altsaa dette overstyrlede Land og denne Havbund har tabt de Egenkaber, ved hvilke den forhen har

(v) Hist. Nat. Lib. XXXVII. Cap. 3.

(x) Annal. Lib. II. Cap. 8. 23.

(y) Plin. Lib. IV. Cap. 16.

har været mærkelig? Jeg, for saavidt dette angaaer, henviser til en med dyb Zenksomhed affattet Undersøgning, hvilken findes i Heinzes Kielske Magazins andet Bind, VI Stykke; den der indførte Afhandling er for mig saa meget vigtigere, som dens Forfattere tænker eens med mig i Henseende til den fordum værende holsteenske og jydsk Rystes viide Strekning mod Vester; ligesom og i Henseende til Kattegattets yngre Oprindelse ved indfalden Naturrevolution (z).

Om det er den göttingiske, saare agtbarligen lærde Joh. Phil. Murray, hvilken i hans Afhandling om Pytheas er ilde tilfreds med alt, hvad hiin marsilianske Physiker, Geograf, Philosoph, og Reiserer har sagt Norge til Hæder, saa angiver han det dog som sin faste Meening, at hverken Pytheas, eller Phoenicier have været i Østersøen (a). At Ravhandelen, hvilken de førte, ikke beviiser sigt at være skeet, det forklarer den agtbare Mand til Noie. Han viser, at den efter aldt, hvad sluttes her, er dreven paa de vestlige Ryster, og at de Folk, hos hvilke Bernsteinen er forekommen, have ført den til de Ryster, hvorfra Phoenicierne igien paa anden Haand have hentet den. Ligeledes forklarer han, hvorledes Ravhandelen i Neros Tid kan være skeet til Lands, og Bahrene saaledes blevne hentede fra de preussiske samlandiske Ryster. Det for mig vigtigste er, at Manden anseer det som utenkelig, at Phoenicier, eller Marsilianser, eller Pytheas have været i Østersøen. Denne Setning grunder han paa Fartens Vanskelighed igiennem Kattegattet; men jeg grunder den paa andet. Havde der været Kattegat, og Indløb til samme, der skulde da vel være blevet prøvet at giøre Fart derind. Den lærde Forfatter anmerker selv, hvor de seilende i de Tider har maattet holde sig til Rysterne for at undgaac den høie See. Skibene have været byggede til at flyde hen over Grunde, og hvorfor skulde ikke

den

(z) Med min her anførte, og med den omtalte mærkværdige Afhandling, vilde man samsøre hvad der findes i Reisen in die Marschländer an der Nordsee, ved Tetens, hvor særligen i Brevene fra Tønningen, Tøndern, og Slesvig findes meget, hvilket jeg til min Hypotheses Bestyrkelse gjerne anførte, naar det ikke skulde leede mig til at være vidtløftig i Talen.

(a) Novi Commentar. Soc. Götting. Tom. VI. — De Pythea Marsiliensi, commentatio.

den handlende og dristigen søfarende Phoenicier have vovet sig ind ad det Farsvand, hvor saa mangen Dansk og Svensk Seilere, vist nok med flattere Skibe end de Phoenisiske, siden vovede sig baade ud og ind?

Ved at overvie det hidtil anførte, kan man efter min Meening vorde forberedt til at antage som rimeligt, at intet Kattegat, og intet Slagens Næs har ligget hen for Pytheas, da han var paa det Tog mod Nord, om hvilket han fortæller. Lige vi derefter de i denne Fald lærerige Dankvariske Kort for os; eller om det og kun er et almindeligt Kort over det nordøstlige Asien og Europa, og ere vi nogensunde bevante med at efterspoere Revolutionerne, hvilke have formet Klodens Overflade, da, hvor kunne vi vorde mindede om en fordums stoer, ja til Gyselighed stoer Scene, der har viist sig. Den reflekter fra Slagen af, henud indtil det hvide Hav og Ishavet: den i visse Maader reflekter ud over Siberien, og altsaa langt ind i Asien. Jeg vil i Korthed angive de Kiender af samme, hvilke syntes mig at være utvetydige. Hvad er heele Kattegattet andet end et Samfund af Steen og Sand, hvilket en vældigen fremrusende Vandfloed har ført med sig, og hvorigiennem Vandene have banet sig Vej til Fremløb? Den liden Dybde: de Sandbanker: de Riv: de adspredte smaa Eilande; det alt vidner, at her aldrig var sande Ocean, men at der eengang bleve ræddeligen og chaotisk sammendrygede Jordruiner.

Saa til Øresundet, dette mange Vandets kiendetige Giennembrudssted. Fabel er vor Edda: men saa mangen Fabel, baade Græsk, og Nordisk, blev poedet paa historisk Sandhed, og fordums Verksag. Der siges i Edda, at Sielland blev af Troldekvinden Gestin pleiet fra Slaane; end siges, at hvor Indbugt er paa den eene Side, der er Udbugt paa den anden (b).

Saaere merkeligt er det, og jeg maae bede at derpaa agtes, hvorledes nemlig Surtur, denne ved Ild og Flammer vældige Ødelegger: denne Muspelheims Fyrste, hvilken endog skulde faae Magt med Guderne, han overalt i Edda, hvor saa ofte henviises paa ham, settes lige i Sønder, og fremleedes derfra. Det er ikke alleene i den nyere Edda at han findes (c), men Vastrudner, den gamle Totne, vidste og at henviise paa ham (d). Her er da ikke det Østen, hvor

(b) Fab. 2.

(c) Voluspa Str. 49. Fab. 4. 48.

(d) Sæmunds Edda. Vastrudnis Maal — Strophe 18.

hvor Edda og Eddaister satte ellers alle Uhyrerne, dem Thor bekjempede, naar han gik paa Auster Væl. I Synden viises den med Ild, og Vandfloed, og Mørke ødeleggende Surtur. Men drømmer jeg da, eller sammensætter jeg urimeligt Eventyr, naar jeg her finder en i Oldtidens Mørke glimtende Rest af Kundskaben om en Revolution ved Ild og Vand, eller Vulkaner og Havbrud; men den Revolution foresalden sender for Joternes Land, og virkende de store Forandringer i Regionen, hvor Kattegat, og Øresund, og Belter, og Østersøe er. Jeg frivilligen antager disse eddaiske Ruiner som Vidnesbyrd, hvilke, naar de forbindes med de mange andre, fortjene høi Ugt.

Saa dette Sielland, af hvilket den nu høieste Deel har været et paa Havbunden hvilende virkeligt Corastriv.

Saa de vestlige Kyster af Østersøen, nemlig Jydsk Kyst, Bagpommern, Curland, og Livland: alle lavt liggende, og alle sammenskyldt Sand; derimod den østlige Kyst fra Carlskrona af, og heelt op mod Nord indtil Botanien, med samt heele Botniske Bugten: den er idel Steen, og høie Kyst. Saa Indvigen den finske Bugt, og den med sit Steendige paa nordlige Side; derimod paa sydre Side let sammenskyldelig Jord, og ellers sammenhengende med Ladogaseen; men denne igjen hengende hen mod det hvide Hav.

Er ikke her Mindelser om en vældig Oversvømmelse, der har brusset frem fra Synder af mod Nord? Og nu agte man, hvorledes Vandene have maattet boie sig i deres Fremløb. Norske Kyst lige over for Jylland er Klippe indtil Ystad; der kunde Vandene ikke virke paa, men de maatte boie sig af mod Sydvest, og trenge paa Beltøerne og Jyllands østre Kyst. — Ved at møde anden Klippemuur, nemlig den, hvorom Bornholm og Erteholmene minde os, maatte den blive ved at bryde paa Pommern. — Saa ved at møde Klippemuren, hvorom Oland og Gulland minde, maatte den bryde paa Curland, Livland, Estland, Ingermanland; men da og, som den mødte Arkipellen ved Åland, hvilken før har kundet være sammenhengende Land, saa har den brudt igiennem, og dannet Finske Bugt, og søgt Veien til Ishavet.

Der har været Tid før denne vældige Oversvømmelse: der har i den Tid kundet være sammenhengende Landvei over Ålands Arkipel og Hav: der har kundet være saadan Bei over Gulland og Deland. I den Fald har Aftasnerne kundet fare lige frem til Sverrig og Norge. Østersøen har været et

med Oceanen usammenhengende Indlandshav, og ligesaa Botniske Bugt, ifald samme har været, eller den er bleven til ved en Revolution, og ved Vulkauer, hvilke have dannet den alandske Arkipel af det forhen værende Continent. Men saa slutter jeg af aldt dette, at der kan have været lige og befarlig Landvei for de Asianer, hvilke befolkede Norden, og bleve Nordens Lotter.

Derfom det nu skulde skee, at nogen ikke var tilfreds med de anførte Beviiser for Revolutionen i Østersøen, da kan endnu et Beviis frembydes, hvilket har betydelig Vægt. Jeg meener den uforkastelige Tradizion om Vandfloden, hvilken drev Cimbrerne til at udvandre. Der var meget at tale om denne Begivenhed, hvilken i Tiden, da den forefaldt, har virket Bevægelser blandt Folkene, saa de trengte frem baade til Rom og til Delpsis; men jeg maae nøies med, saa kortelig, som skee kan, at viise, hvorledes Revolutionen har maattet aarsage de Forandringer i Østersøen, hvilke jeg har lagt til Grund for min Hypothese. At Begivenheden har tildraget sig, derom kan ikke tvivles efter alle de gamle Vidnesbyrd, hvilke vi have. Strabo anfører som Vidner, baade Epforus og Elitarkus (e). Paaftaaer han end selv, efter Posidonius, at ikke en sieblikkelig Vandfloed, men kun Oceanens sterke Ebbe og Floed har trengt Cimbrerne, saa bliver dette hans Sagn dog meer at ansee, som virket ved den ham egne Lyst til at modsigte andre, end at det skulde have væsentlig Gyldighed. Han tilstaaer, at Vandstrøm og Havbrud trengte Folkene frem; og da, om dette er skeet ved den almindelige, men eengang fremfor andre høitvorne Floed, det er i sig selv ligegyldigt. Hovedsagen er, at Havet bred ind, saa Landenes Beboere maatte flygte.

Siide og lave vare de vestre Kyster fra Holland af, og op for Jylland. Havet maatte vel af og til bryde paa, og de der boende Mennisker maatte være vant til at flytte. Derfor skulde vi ikke meene, at aldeles ingen Vandring er skeet, førend den stoere Vandfloed indtraf; det er nok, at da den er forefalden, saa er Udvandringen bleven sterkest; vi kunne saaledes forstaae, at Udvandringerne have begyndt endog for Alexanders Tiid; vi kunne forstaae Livius, naar han siger, at Galliernes Indfald i Italien begyndte 200 Aar

(e) Lib. VII.

før de indtoeg Rom (f); vi kunne forstaae, at Epforus og Clitarck, hvilke levede ved Alexanders Tid, tale om Cimbrer og om Vandfloed.

Men bemærk vi nu, at fra Alexanders Tid, indtil den Tid, da Marius overvandt og ødelagde Cimbrerne, noget meere end 250 Aar henløbe. Mindes vi, at Pytheas intet taler om Kattegat og Østersøe, da maae jo tænkes, at den store Vandfloed er indtruffen i Tidsløbet imellem Pytheas og Marius. Altsaa er Kattegat og Øresund da blevet: altsaa har Østersøen da undergaaet Forandring. Legges nu til aldt dette, at naar Appian, der levede vel 100 Aar efter Christus, fortæller, at Nutuarier og Celter, hvilke kaldes Cimbrer, angrebe Delyphis, da i hans ei noksom vel ordnede Fortælling fremlyser det klarligen, at Cimbrerne ved Jordbæve, og Vulkaner, saavelsom ved Vandfloed, vare drevne til at vandre (g). Kun for at giøre dette til en Virkning af Apollos Bredde og Magt, blander han Begivenheder; men ved rigtig critisk Undersøgelse udkommer nok, for at berettigede os til at foreene Tanken om Jld og Vand med Tanken om Cimbrernes store Udvandring: men saa tør jeg nu spørge, om ikke alle disse Fortællinger, hvor usfuldstændige de end ere, berettigede os til at ansette en vældig Revolution ved Vulkaner og Vandfald, som indfalden i Midten af Tiden imellem Pytheas og vor Histories Morgenbrud? eller med andre Ord, imellem Pytheas og Odinske Tiden? Bieskaldes den Setning, da vinder min Hypothese tilstrekkelig Gyldighed.

End har jeg endnu eet, hvilket forklarer, hvorledes en let befarlig, og for Nomadiske, dog indbyrdes vel ordnede Mennisker passelig Vandringsvei kan have været igiennem Regionen, hvor nu Østersøen er. Efter det, den grandt skuende, og Naturen i det store betragtede Landbeskriver Pallas har seet og befundet, er heele Siberien en Halde fra nordlige Altai, og fra den østlige Rand af Ural. Rusland er en Halde fra vestlige Rand af Ural: Pohlen og den sydvestlige Deel af Rusland er en Halde fra de carpatiske Bierge (h). Saa lærer og denne øvede Naturbetragtere os, at ved Petersborg og Neva-floeden alt Landet er sammenskyttet Sand; og at, som de finste

(f) Lib. V. C. 33. 35.

(g) Illyric. P. 1196.

(h) Physik. Arbeit einträchtiger Freunde in Wien I Jahrg I Quartal No. I.

Bierge møde mod Nord, saa sønden for dem er alt Land side; ja at man ved Strelna, nær Petersborg, da en Canal skulde graves, fandt et lidet Fartøi, af Eeg, med Menniskebeen udi, alt bedækket med Sandstøvl, og et Lav af Steen (i). Heraf drager han den faste Tanke, at Østersøen, saavel som det hvide Hav, ere Udhulinger frembragte ved Vandbrud og Oversvømmelse (k). Samføres disse Bemærkelser med hvad her ovenfor er sagt om Østersøens forhen værende Beskaffenhed, da vil det forstaaes, at Mennisker, hvilke komme fra de thibetanske, eller de caukasiske Egne, kunne have vandret frem som ordentligene eenede Nomader, og at de kunne have Agerdyrking, Fæavl, og ellers været gelandede til den Grad af Cultur, hvilken Pytheas fandt hos hans Thules Jotner. Endnu forstaaeligere bliver dette, naar man overveier, at paa østlige Side af den mod Nord strekkende majestetiske Sevebiergrad, er Hælden jævnt aftagende, saa 40 til 50 Miils Stigen fører ikke høiere op, end 2 a 3 Miils Stigen paa den vestlige Side, der vender mod Norge (l). Naar vi med Tankerne forlænge denne jævne Hælding saaledes, at samme før indfaldne Revolution har hængt i med de vestlige Hælder fra Ural og Altai, da have vi en udstrakt Dal, og en Egn, i hvilken Folk med Fæavl og Agerdyrking kunde rykke frem, uden at møde vildt og dem fordervende Clima.

Som saadanne fandt Pytheas dem i Thule: saadanne have de forodinske Jotner været, i Følge mange Mindelser, dem vi have fra Oldtiden. Men gamle i Landene have Jotnerne maattet være, da Pytheas saae dem, eller hørte om dem: ja, og lad os kun mandigen forkaste vor korte Armaal, naar det gielder om at forklare Klodens Befolkelse! End nødes vi vel til at forkaste det Maal, naar vi tale om det gamle hæderværdige Norden. Det er jo dog sandt, at Begyndelserne, dem vi skimte i dette Norden, de mindre fortabe sig i et ulysteligt Mærke, end de fortabe sig i et Skier, hvilket mildeligen svinder hen i Baggrunden, imod at de os nærmere Deele af Maseriet ligge i mørke Skygger.

Jeg har da sagt, og efter min Formeening udsundet en Vej, ad hvilken caukasiske Stammer, uden at staae Fare for at mongoliseres og vanædles,
 Kunde

(i) Nordische Beyträge Tom. II. St. I. No 5.

(k) Acta. Petropol. Tom. I. Ao. 1777. — Sur les Montagnes P. 50.

(l) Bergman Jordbeskriv. S. 157.

kunde naae ind i det europæiske Norden. Sterkt virkede det paa mig, at naar Pytheas viiser den Region, hvilken er bleven omtalet, da sees den under een Form; men derefter hentebe 3 til 400 Aar, i hvilke intet med Tydelighed siges om Regionen; og da først forestilles den under nu værende Form. Ved Pytheas Beretning bleve mange for mig uopløselige Tvivlsmaal hævede, og saa sagde jeg mig selv, at i de 3 — 400 Aar fra Pytheas af, indtil vi finde den virkelige Odnighed i Norge og Sverrig, kunde mange og stoere Revolutioner været forefaldne, uden at Historien omstændeligen beskrev dem.

Jeg har da selv forstaaet, og jeg har villet leede andre til at forstaae, at Nordens Herlighed hengte ikke ved Odnighed og Schamanstthed; men tværtimod, at kun i dens Herligheds Aphelie kunde Odnighed feste sig. Hvor de historiske Monumenter tabte sig, der greeb jeg ikke til Myther, og Eventyr, og Etymologier, men til det, hvilket Geologie og Physik tilbøde, som belærende Mindesmerker. I alt dette sandt jeg den for mig saa stoere, som Iydelige Sandhed, at jo tidligere Folkene ere udvandrede fra Buggelandet, og jo mindre de have blandet sig med andre, des ædlere ere de blevene, og des reener de deres Religionsideer været. Men er dette sandt, da er det og sandt, at som Mennesket meere eller mindre forvirrer Naturanlægget, efter hvilket han er til i Skabningskieden, og er til, som Kronen paa Skabningsverket i denne Region af Universum, saa i det Forhold taber han, og vorder uædel, og forderves.

Jeg har i Afhandlingen bygget mine Slutninger paa Tanken om Naturomveltninger, hvilke have maattet virke vældigen, og hvis ubetvivlelige Minde jeg troede at finde for mig. Skulde nogen ansee mine Ideer i denne Fald som overspendte, hvor let blev det mig da at opregne ubetvivlelige Tildragelser i Naturen, hvilke ei have været mindre vældige og forstyrrende, end de af mig anførte. Om den sorte Søes og Middelhavets Udbrud kunde tales efter den af Strabo anførte Physiker Strato (m). Der kunde tales om de i Arkipel opkomne Øer, hvilken Revolution vi have saa omstændeligen beskrevet, endog af Dienvidner. Der kunde tales om Jordstuelvet fra 1601, hvilket spoeredes over heele Europa og en Deel af Asien: om det fra 1755, hvilket virkede fra Grønland af, indtil ind i Afrika. Der kunde og tales om den ved Island for

(m) Geograf. Lib. I.

for saa Nar siden ved Vulkan opkomne De: ja end om det der er os nærmere: nemlig den saa kaldede Eisfodsgrund i Kattegattet, hvilken først for saa Nar er bleven bemærket, og rimeligen da opkommen. Der kunde tales om Eyrdørs opkomne og igien forsvundne Grunde; end videre om ald den Basalt, hvilken, som sande Lava, staaer saa mange Steder i stoere Bierge. Ligesaa om den Massa af vulkanisk Produkt ved Andernach, midt inde i Tydskland, og hvorfra de Tusinder af rinske Møllesteene ere bleve hentede; men sliig vulkanisk Massa staaer jo mange andre Steder i Italien og Tydskland, og Engelland og Norden, ja det til 20 og 30 Favnes Dybde, og som hvilende paa anden end haardere og ældre Lava. For at viise Indlandshavs Næthed, kunde tales om Sydersøen, hvilken i sin nu værende Tilstand ikke er ældre, end 5 til 6 Aarhundrede. Overalt ere de jo uden Tal, disse for os paa Kloden henliggende Minder om Jordrevolutioner, vel større end den, paa hvilken jeg har grundet min Hypothes. Men hvad skulde jeg i denne Fald kunne fortelle, hvilket var nyt for dem, der udgiøre dette oplyste Selskab? Og saa slutter jeg med det Ønske, at Østersøens, og dens Kysters fordums Beskaffenhed maatte alt meere og meere henfalde under søvede og grant skuende Geologers og Drogologers Opmerksomhed, paa det at hvad jeg her korteligen har sagt, maatte nære undersøges, og da ikke alleene Nordens, men og vor Klodes, og vor Artes Historie derved maaskee betydeligen maatte vinde.

